

HET PROTESTANTISME IN OOSTENDE (6)

Kurt Borgoo

De anglicaanse kerkgemeenschap en de Engelse kerk na 1945

Chaplain van 1947 tot 1957 was Rev. Frank Taylor. Deze werd opgevolgd door Rev. Jones. In 1965 was er een viering voor het honderdjarige bestaan van de kerk.

In 1968 was naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van het einde van WO I in de Engelse kerk een plechtige viering, ingericht door het Comité van de Herdenkingsfakkel en de plaatselijke afdeling van het British Legion. De viering werd door talrijke vooraanstaanden bijgewoond, waaronder leden van het diplomatieke corps. De Oostendse componist Freddy Jansen had John Mac Crae's "In Flanders Field" op muziek gezet. De uitvoering werd verzorgd door de koninklijke koorgroep 'Het Loze Vissertje'.

Toen Rev. Jones in 1971 in Oostende stierf, werd hij opgevolgd door Rev. Morgan tot 1973. Van 1973 tot 1977 was Rev. Lyons chaplain voor de Engelse kerk. Tussen 1977 en juli 1978 was er geen titulaire chaplain. De kerkdiensten werden geleid door chaplains uit Brussel of Antwerpen. In juli 1978 werd Rev. Hjorth, die te Brugge woonde aangesteld als chaplain en in januari 1984 werd hij opgevolgd door Rev. Canon Graham, Merry Hart.

Op 10 juli 1990 werd de 125ste verjaardag gevierd in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van koning Boudewijn. Deze dienst werd voorgezeten door een anglicaanse hulpbisschop.

In 1992 bestond de Engelse gemeenschap uit ongeveer een vijftigtal personen.

In 1993, op zeventigjarige leeftijd, liet Rev. Hart de zorg voor de anglicaanse kerkgemeenschap in Oostende aan zijn opvolger over en ging hij naar een residentie in Zuidoost-Londen.

De flegmatische Rev. Hart stond in voor de anglicaanse kerkgemeenschappen in Brugge, Knokke en Oostende. Daarnaast stond hij ook in voor het zieleheil van de Britse zeelui die in Zeebrugge aanmerden en bezocht hij

Engelssprekende patiënten in alle ziekenhuizen van de regio. Hij bezocht ook Engelse vakantiegangers op kampeerterreinen en verschaftte onderdak aan vluchtelingen. Oorspronkelijk was de 'canon' werkzaam in Kenia, Australië en Tanzanië. Zijn geboorteplaats was Vancouver (Canada). Na zijn omzwervingen kwamen hij en zijn vrouw in Vlaanderen terecht. Eerst woonden ze in Brugge, maar al gauw vestigden ze zich in Oostende. Zijn taak telde volgens hem twee prioriteiten, nl een goede verstandhouding met de andere geloofsgemeenschappen in Oostende en het opzoeken van mensen in nood.

Bij zijn afscheid schatte de Canon de kerkgemeenschap op zo'n 45 families, hoewel hij heel veel andere Engelstaligen meent te hebben bereikt. De anglicaanse gemeenschap is volgens hem groter dan bij zijn aantreden, maar bestaat vooral uit oudere mensen. Enkele leden behoren tot de Thursday Lady's Group.

Rev. Hart werd in december 1993 opgevolgd door David Mole die eveneens instaat voor de kerkgemeenschappen in Oostende, Brugge en Knokke. Bij de plechtigheid die met zijn aanstelling gepaard ging, waren o.a. deken Dessein en de toenmalige burgemeester aanwezig. De anglicaanse bisschop Edward Holland leidde de dienst.

De huidige chaplain, David Mole werd in 1933 in Birmingham geboren en was zending in Ghana. Daarna gaf hij volwassenenonderwijs in Theologie en Godsdienstwetenschappen. Sinds oktober 1993 was hij in Vlaanderen actief, maar zijn aanstelling gebeurde pas in december omdat de bisschop niet vrij was.

Bij zijn aantreden werd het aantal kerkgangers in de drie parochies op zo'n tachtig personen geschat, waarvan dertig in Oostende. Het tanende belang van Oostende voor de anglicaanse kerk en het gebrek aan belangstelling voor deze buitengewone kerk wordt bewezen door de keuze voor Brugge als residentieplaats voor Rev. Mole.

DE ENGELSE KERK IN DE LANGESTRAAT

Architectuur

De façade van de kerk is in rode baksteen, met een groot gotisch venster boven het portaal. Deze voorgevel heeft een drieledige indeling, maar is binnenin niet meer te merken. De ruimte doet sober aan en is onderverdeeld in zes traveeën. Dit is niet meer te merken door het inzakken van het plafond in 1983. Bij het vervangen van het plafond heeft men voor een effen vlakke zoldering gekozen. Enkel boven het orgel is er nog een stuk van de oorspronkelijke zoldering.

Architecturaal stelt de kerk weinig voor. Carlos Loontjens besteedde er in zijn "Ostende monumentale et pittoresque" amper een pagina aan. In zijn boek beschrijft hij de kerk zo: "Il y a là, au pied de la rampe, un temple anglicain, que n'est précisément pas une beauté avec ses briques rouges, noircies par le temps" en "L'ameublement est excessivement simple et comme dans tout temple anglicain, il n'y a ni statues ni vitraux d'art".

Meubilair

De pasgebouwde kerk werd uitgerust met meubilair uit de oude kapel van de Witte Nonnenstraat. Ondermeer het altaar, het altaarhekken, het orgel, de kerkbank en het spreekgestoelte waren uit de kapel gehaald.

De eiken banken zijn afkomstig van een kerk uit Croydon. Ze werden door toenmalige chaplain Rev. I. Hawkins, die in Oostende diende tussen 1904 en 1914 gekocht. Deze banken zijn nog steeds in de kerk. Tijdens WO I werden de banken door de Duitse bezettingstroepen als slaapbanken gebruikt.

Oorspronkelijk bestond de achterkant van het altaar uit vier houten panelen waarop de vier evangelisten. Deze panelen werden door de dochter van Rev. Hawkins geschilderd. Na de overstroming van 1953 bleken de panelen in dermate slechte toestand dat ze door gewone houten panelen vervangen werden.

Tot na WO II stond er aan de rechterkant, vlak achter de huidige lezenaar een staatskerkbank die bestemd was voor leden van het Britse koningshuis. Die bank werd enkele malen door koningin Victoria, gebruikt wanneer ze op bezoek kwam bij Leopold I, haar oom. Ook de Duitse keizers en hun eega, vaak in mindere of meerdere mate verwant met koningin Victoria namen plaats op de staatskerkbank. Ook de latere Engelse koning Edward VII volgde, toen hij nog prins van Wales was in 1862, vanop de staatskerkbank de eredienst. Na WO II moest de staatskerkbank vernietigd worden omwille van houtworm of droge verrotting.

Afgezien van de banken is de rest van het huidige meubilair afkomstig van een afgebro-

ken kerk in Spa. O.a. de preekstoel en het beeldhouwwerk aan de achterkant van het altaar zijn uit die kerk afkomstig en zijn waarschijnlijk vlak na WO II in de Engelse kerk terechtgekomen.

Bij het instorten van het plafond in 1983 werd het altaar vernield en door het huidige altaar vervangen.

Het Orgel

In zijn reeks over Oostendse orgels in het tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" besteedde R. Hostyn in 1983 aandacht aan het orgel van de Engelse kerk.

Dat orgel is een van de oudste nog bespeelbare orgels in Oostende. Het werd besteld bij orgelbouwer Louis Hooghuys in Brugge, toen de Engelse kerk in de verlaten kapel van het klooster van Zusters van de Heilige Ontvangenis aan de Witte Nonnenstraat was. Toen de nieuwe Engelse kerk in de Langestraat in 1863 klaar was, verhuisde het orgel enige tijd later mee. Het bouwjaar van het orgel valt niet te achterhalen. Vast staat dat Louis Hooghuys zich pas vanaf 1845 als orgelbouwer vestigde zodat het orgel zeker van na die tijd moet dateren.

Door de neoklassieke stijl van de orgelkast is het wat stijl betreft een typisch produkt van de vroege negentiende eeuw. Het heeft een front in twee verdiepingen, door vier pilasters in drie traveeën verdeeld. Die pilasters schragen een geprofileerde kroonlijst met verkroppingen, waarop - boven de middelste travee - een driehoeksfront prijkt. De velden van de drie traveeën op de verdieping tonen valse of stomme orgelpijpen die enkel decoratief belang hebben. De speeltafel is in de middelste travee ingebouwd en kan met twee luiken met scharnieren afgesloten worden.

In tegenstelling tot de klassieke anglicaanse kerk zit de orgelist in deze kerk met zijn rug naar het publiek.

Het orgel, met mechanische tractuur, heeft één manueel met 54 toetsen en een pedaal van 27 toetsen. Op het houtwerk van de speeltafel vinden we in Gotisch lettertype de naam van de orgelbouwer, nl. "Hooghuys à

Bruges". De oorspronkelijke dispositie zoals ze nog op de porseleinen registerknoppen voorkomt, is als volgt:

1. Flute (8') - 2. Dulciana (4') - 3. Stop Diapason (8') - 4. Open Diapason (8') - 5. Pedals (16') - 6. Trumpet Air (8') - 7. Trumpet Bass (8') - 8. Fifteenth - 9. Principal (4') - 10. Koppeling manueel-pedaal.

Verder zijn er vier pedaal-tjes. Drie geven vaste combinaties: piano (1 en 4), mezzoforte (1,4, 8 en 9), forte (1, 4, 6, 7, 8 en 9). Het vierde pedaal elimineert deze vaste combinaties.

Tijdens de Duitse bezetting in WO I werd de kerk door de Duitsers gebruikt voor hun erediensten. Om acht uur was er een katholieke Duitse militaire viering en om negen uur een protestantse.

Toen de Duitsers in 1918 uit Oostende weg-trokken had iemand tussen de pijpen van het orgel een lading dynamiet gelegd om het te vernietigen. De lont werkte echter niet en het orgel werd gered. Men heeft noch de dader noch het motief van deze bizarre oorlogsdaad kunnen achterhalen. Vermoedelijk zou een gefrustreerd Duits orgelist dit hebben gedaan omdat hij teveel moeite had om het orgel te bespelen.

In 1926 zag de Kortrijkse orgelbouwer Oscar Anneessens-Marinus het instrument grondig na. Alle pijpen werden gereinigd. Het Trumpet-register werd vervangen door een Violon in gebronszeerd zink voor de grootste pijpen en in een tin-loodlegering voor de kleinste pijpen. De stomme frontpijpen kregen een nieuw laagje aluminiumverf en de hele mechaniek werd afgesteld.

In 1930 voorzag de firma Anneessens het orgel van een elektrische ventilator. De ventilator werd geleverd door Meidinger en Co, een gespecialiseerde Zwitserse firma. De plannen, voor een uitbreiding met een tweede manueel van vier registers en een zwelkast en het pneumatisch maken van het instrument, werden wegens geldgebrek definitief opgegeven.

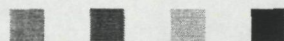
Het orgel dat de ramp van 1983 doorstond heeft nog steeds een prachtige klank. Toch lijkt het erop dat houtworm het orgel zal ver-stommen als niet ingegrepen wordt.

Versieringen in de kerk

Wanneer de architectuur van de kerk maar gewoontjes is en de kerk een sobere indruk laat, zijn de verschillende gedenkplaten en nissen dat niet. Wat onmiddellijk opvalt zijn de nationale vlaggen en de standaarden van het British Legion die aan weerszijden van de muren hangen.

Eigen aan de meeste gedenkplaten die in de kerk hangen is dat ze met de wereldoorlogen te maken hebben en dikwijls de bevrijding van onze streek als onderwerp hebben. Dit is in Belgische kerken niet gebruikelijk en doet ons wat vreemd aan, maar is in de Britse kerken een traditie. Het toont aan hoe de kerk in Groot-Brittannië deels drager is van de geschiedenis en de memorabele momenten van een gemeenschap. Opvallend is dat het Britse vorstenhuis ook deel uitmaakt van deze galerij van helden.

(Wordt vervolgd)

**GRAFISCH BEDRIJF
LAMMAING**

Wij geven vorm aan uw identiteit!

Zandvoordeschorredijkstraat 14

8400 Oostende

tel. 059 70 71 23 | fax 059 80 45 79

e-mail: print@lammaing.com

Uit sympathie